

Naalakkersuisut matumuuna Inatsisartut suleriaasiani § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut una saqqummiuppaat:

Minamata-mi isumaqatigiisummut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaannut nunap immikkoortuatut tunuarsimaarfiginninnermik atorunnaarsitsinissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.

(Sulisogqarnermut, Ilisimatusarnermut Avatangiisinullu Naalakkersuisoq)

Tunngavilersuut

Kviksølv innuttaasut peqqissusaannut avatangiisinullu annertuunik arlalinnik ajoqusiisinnaavoq. Nunarsuarmi kviksølv pillugu isumaqatigiisut, Minamata-mi isumaqatigiisut, kviksølvimik atuinnermik kuutsitsinermillu killilersuinissamat tunngasuvoq. Isumaqatigiisummut ilaalernikkut najukkani kviksølvimik kuutsitsisarnerit annikillissinnaavagut, aammalu nunarsuarmi suliniutinut, aammattaq Kalaallit Nunaanni kviksølviit sunniuteqarnerinut killilersuutaasussanut tapersersuisinnaavugut, Issittumi kviksølvimik mingutsitsinerit annertuut nunarsuarmi sumiiffinnit allaneersuusarmata. Siunnersuut nalunaarusiami, ”Minamata-mi isumaqatigiisummut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaannut nunap immikkoortuatut tunuarsimaarfiginninnermik atorunnaarsitsinermi inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissueqqissaarneq”, inassuteqaataavoq. Nalunaarusiaq ilanngunneqarpoq.

Isumaqatigiisutip imaa

Nunarsuaq tamakkerlugu isumaqatigiisutip, Minamata-mi isumaqatigiisutip, isumaqatiginninniutigineqarnera 2013-imi januaarimi naammassivoq. Isumaqatigiisummi kviksølvimik aamma kviksølvimik atassuteqaatinik aniatitsinernut kuutsitsinermillu, inunnit pilersinneqartunut atatillugu inuit peqqissusaannik avatangiisinullu illersuinissaq siunertarineqarpoq. Danmarkip isumaqatigiisut 10. oktobari 2013-imi atsiorpaa, tassani Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut nunap immikkoortuisut tunuarsimaarfigineqarlutik.

Minamata-mi isumaqatigiisut nunanit 50-iniit akuersissutigineqareermat, isumaqatigiisut 2017-imi aggustimi atuutilerpoq. Ullumikkut nunat 128-t isumaqatigiisummut atsiorsimapput, taakkunungalunat arfineq pingasut, Issittumi Siunnersuisooqatigiinnut ilaasortaasut tamarmik ilaapput. Nunani arfineq pingasuni ministerit, Issittumi nunat inuusa kattuffiit arfiniliusunit aallartitat suleqatigalugit Fairbanks Deklaration-imik taasami, 2017-imeersumi Minamata-mi isumaqatigiisutip pilertortumik pitsaasumillu atuutsinneqalernissaa kaammattuutigaat. Minamata-mi isumaqatigiisut Issittumi kviksølvimik mingutsitsineq annikillissinniarlugu nunat ilungersuullugu anguniagaqarnerinut pingaaruteqarpoq.

Isumaqatigiisummi aalajangersakkani kviksølvimik atuunna tamakkerlugu; piiarneqarneriniit atornerqarneriniillu aniatinneqarnerminnut aammalu eqqakkatut passunneqarnerminut maleruagassiuunneqarpoq. Taamaaliortoqarpoq:

- ilaatigut kviksølvimik piiannermi aammalu kviksølviit nunani tamalaani niuerutigineqarnerini killilersuinernik aalajangersaanikkut,
- tunisassiarpassuarnik kviksølvimik akulinnik sanaartornissamat, eqqussinissamat annissinissamullu inerteqquteqarnikkut,

- sanaartorerit, kviksølvimik atuiffiusut ingerlasarnerini arlalinni inerteqqutinik ingerlatsinermullu piumasaqaatinik aalajangersaanikkut, kiisalu
- tunisassiani suliffissuillu suliaasa ingerlasarnerini kviksølvimik atuiffiusussanik nutaanik unitsitsiniartarnikkut.

Isumaqatigiissutip pitsaasuunissaanut nunarsuarmi nunat sapinngisamik amerlanerpaat kviksølvimik atuinermik killilersuinerimi suleqatigiinnissaat, aammalu isumaqatigiissummut ilaalernissaat pingaarutilittut naliliiffigineqarpoq. Taamaattumik nunarsuarmi kviksølvimik atuinermik killilersuinissaq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissuteqarnissaq, Kalaallit Nunaanni avatangiisit kviksølveqalernissaannut killilersuinissamut pingaaruteqartorujussuuvoq. Kviksølvi Kalaallit Nunaanni avatangiisinut inuussutissanullu tuttartut annersaat silaannaq imaluunniit immap sarfai aqputigalugit Issuttumut apuuttarput.

Aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassat

Kalaallit Nunaanni Minamata-mi isumaqatigiissummi piumasaqaatit amerlanersaat naammassineqareerput. Taamaattumik isumaqatigiissummut akuulernerimi aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu kingunerisassat killeqarput. Kingunerisassanut isumaqatigiissummi piumasaqaatit minnerpaaffissaattut taaneqartut atuutsinneqalernissaannik, taamaalillutalu isumaqatigiissummik naammassinnissinnaanissarput, imaluunniit aaqqiissutissamik, kviksølvimik sapinngisamik killilersuinissamut teknologiimik pissarsiarineqarsinnaasumik pitsaanerpaamik (BAT) atuilernissatsinnik toqqaanissarput apeqqutaasussaavoq. Tamatumani pingaartumik kviksølvimik kigutileriffinniit kuutsitsisarnerup killilersorneqarnissaanik kissaateqarnerisugut pineqarpoq.

Pineqartuni marluusuni taakkunani inatsisiliornissamut, nalunaarusiortarnermut immaqalu paasissutissiinissamut atortussanik suliaqarnissamut isumalluutinik pisariaqartitsisoqartussaavoq. Ataasiaannartumik aningaasartuutissat tamarmiusut 138.000 - 275.000 koruuninut missiliorneqarput. Taakku saniatigut nalunaarusiortarnermut aningaasartuutissat, ukiut sisamakkarlugit 12.500 koruunit inorlugit annertussuseqartussatut missiliorneqartut aningaasartuutigineqartussaapput.

Kigutileriffinnut, eqqakkanit aamma imermit errortuutikumit kviksølviit peerneqarnissaannik piumasaqaateqartoqassappat, tamanna najukkani kuutsitsinernik annikillititsisussaavoq. Tamanna pissappat, kigutileriffiit tamarnik eqqagaanit/imernit errortuutikunit amalgaminik kviksølvimik akulinnik piiaaniarluni immikkoortiterissutinik atuinissaat pisariaqassaaq. Teknologi taamaattoq ullumikkut pigineqarpoq, kisiannili taassuma atorneqarnissaa Minamata-mi isumaqatigiissummi immikkut piumasarineqanngilaq. Kalaallit Nunaanni isumaqatigiissummut, kigutileriffiit kviksølvimik kuutsitsinnginnissaannut piumasaqaateqarfiusumut BAT atorniarlugu aalajangissagutta, amalgaminik immikkoortiterissutinik ikkussuinissaq aningaasartuuteqarfiusussaavoq, aammalu amalgamit katersorneqartut eqqagassatut suliarineqartarnerisa pitsaanerulernissaanut aningaasartuuteqartoqartussaalluni. Aningaasaliinerni ukiumut ingerlaavartumik aningaasaliissutaasartussat 700.000 - 1.000.000 koruuninut, aamma ukiumut ingerlaavartumik aningaasartuutaasartussat 50.000 – 150.000 koruuninut naliliiffigineqarput. Aningaasartuutissat pisortat kigutileriffiit akilerneqartussaassapput.

COVID-19-ip atuunera peqputigalugu aningaasaqarnermut kingunerisassat sapinngisamik killilersimaarniarneqassappat, aammalu atuutsitsilernerimi annikinnerpaaffissat, naammattutut

naliliiffigineqartut siunnerfigineqassapput. Taamaattumik pisariaqanngilaq amalgamseptorinut aningaasaliissuteqartoqarnissaa.

Tusarniaaneq

Siunnersuut 5. maaji 2020-imiit 17. juuni 2020-mut tamanut ammasumik tusarniaassutigineqarpoq. Siunnersuummut oqaaseqaateqartoqanngilaq.

Taamatut oqaaseqarlunga Naalakkersuisut sinnerlugit immikkoortoq Inatsisartuni kajumittumik suliaassanngorlugu tunniuppara.

Ilanngussat

1. Minamata-mi isumaqatigiisummut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaannut nunap immikkoortuatut tunuarsimaarfiginninnermik atorunnaarsitsinermi inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik misissueqqissaarneq – Teknikkikkut tunuliaqutassatut nalunaarusiaq
2. Nunap immikkoortuatut tunuarsimaarfiginninnermik atorunnaarsitsinerup inuit aningaasaqarnerannut kingunerisassat – kingunerisassat pillugit allakkiaq
3. Ilisimatitsissut – Minamata-mi isumaqatigiissutip saqqummiunneqarnera